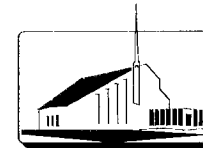

P. Davidse

Het beschermend Schild

100 jaar Gereformeerde Gemeente
van Oostkapelle

1900 - 2000

Uitgave van de Gereformeerde Gemeente Oostkapelle 2000

Woord vooraf

Ds. H. Paul

De Gereformeerde Gemeente van Oostkapelle mag 100 jaar bestaan. Bij dit feit mogen we stilstaan in verwondering en dankbaarheid over de trouw en goedheid van de Heere. Hij is het die dit voorrecht aan de gemeente schonk. En ter gelegenheid daarvan verschijnt dit boek.

De belangrijkste gebeurtenissen die in deze 100 jaar plaats vonden, zijn erin vermeld. Hoewel het allerbelangrijkste, het werk van de Heere, de Koning van de Kerk, niet in woorden kan worden uitgedrukt. Want dat werk is het, dat het verschijnen van dit boek mogelijk maakt en nu mag worden herdacht.

Herdenken

Nu is herdenken meer dan alleen maar het verleden in de herinnering terug roepen. Het wil ook zeggen daar lering uit te trekken en het leven laten leiden door de lessen er uit verkregen. Om daarin Gods daden op te merken waarin Zijn almacht, liefde en trouw tot uiting zijn gekomen. En dat tegenover ontrouwe mensen.

Het verlangen van hen, die de gemeente stichtten was om Gods Woord te horen, zoals dat in de tijden van de Reformatie en de Nadere Reformatie werd verkondigd omdat daarin het hart van de zuivere evangelieverkondiging klopte. Ze ondervonden dat daarin het geloof door de Heilige Geest gewerkt, zo krachtig vertolkt werd. En ook dat de belijdenis van de kerk die hen lief was in die prediking functioneerde als regel voor geloof en leven. Het verlangen om die prediking, die helaas ter plaatse niet meer werd gehoord, te beluisteren werd met Gods hulp omgezet in daden. Zo kwam men tot de bouw van een kerkje en tenslotte tot de instituering van de gemeente.

ISBN 90-9013-530-8

© Copyright by Gereformeerde Gemeente Oostkapelle, 2000

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk: Drukkerij van Velzen B.V. te Krabbendijke

Gedurende 100 jaar mocht die prediking, hetzij door middel van de leesdiensten, hetzij door de levende verkondiging van het Woord, worden gebracht door de trouw van God.

De tekst, die ds. D. Janse uit Middelburg, maar afkomstig uit Oostkapelle, als uitgangspunt van zijn preek op 7 maart 1900 nam, was Psalm 84 vers 10: 'O God, ons Schild! zie en aanschouw het aangezicht Uws gezalfden'. De Heere heeft dit gebed willen verhoren. Hij heeft over de gemeente 'Zijn beschermend schild' willen opheffen. Anders zou de gemeente er niet meer geweest zijn. Maar dat gebed en die genade blijven nodig. Allerlei krachten en invloeden blijven werkzaam om de gemeente af te voeren van haar bijbelse grondslag. En daarbij hebben ze ons hart mee. Daarom blijft het biddend schuilen achter dit Schild noodzakelijk. Daar alleen wordt de ware veiligheid gevonden voor het persoonlijke en gemeentelieven.

De Heere schenke dit zelf door Zijn Heilige Geest. Dat is de enige waarborg voor de toekomst.

Ds. H. Paul

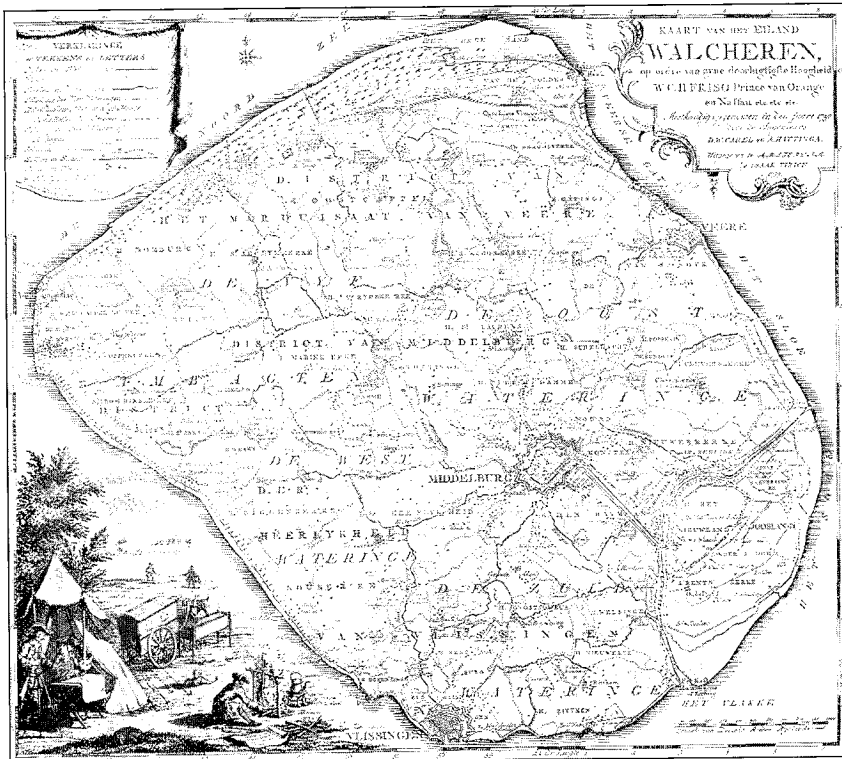
1. Walcheren

Het zuidwestelijke deel van ons land werd in vroeger tijden doorsneden door zeearmen. Daardoor werd het veengebied opgedeeld in een groot aantal eilanden. Eén ervan was Walcheria, Walachria of Walcheren. En ook dat was dan weer doorsneden door diverse stromingen. In het stroomgebied werden klei en zand aangevoerd. Die zorgden voor ophoging van de oevers aan het stroomgebied. Zo kwamen de diverse polders tot stand door een voortdurende aangroeiing, maar ook was er van tijd tot tijd weer een afkalving van land. Het door de wind opwaaiende zand deed strandwallen en duinen ontstaan. Meer landinwaarts werden, achter de schorregebieden, dijkjes aangelegd als een begin van inpoldering. Zo kwamen nieuwe polders tot stand. Meer en meer ontziltte de zoute zeeleibodem en werd geschikt voor de teelt van landbouwgewassen. Bewoners vestigden zich op de hoogst gelegen gronden, de kreekruggen. Daar ontstonden nederzettingen.

Romeinen en Noormannen

Bodemonderzoeken en archeologische vondsten wijzen erop dat Walcheren in de Romeinse tijd aan de noordkust al vrij dicht bevolkt was. Zeer bekend zijn de Nehalenniavondsten en de aanwezigheid van vele altaarstenen en Romeinse bouwmaterialen in de omgeving van Domburg. Er moet sprake geweest zijn van een heidense Nehalenniacultus in het noordelijk deel van Walcheren. In Westkapelle werd de god Mercurius gediend. Een groot beeld van hem stond ter aanbidding in de stad. Het was de uit Engeland gekomen Willibrordus die dit beeld verbrak en de enige en ware God verkondigde op Walcheren.

Ook Walcheren ontkwam niet aan de plunderingen door de Vikingen. In de loop van de tijd ontstonden grotere nederzettingen. Nadat Willibrord hier het evangelie predikte, ontstond een christelijke kerk die in parochies werd opgedeeld. Veel dorpen die gesticht werden, ontleenden hun naam aan een van betekenis zijnde persoon of ook wel aan een windstreek met de toevoeging cercke (kerk) of capel (kapel). Als voorbeelden kunnen

Walcheren getekend in 1750.

dienen West-capel in het noordwesten van het eiland en Oost-capel in het noordoosten, met daar tussenin Agatha-kerck.

Oostkapelle

Het weer, het water en de wind zorgden, de eeuwen door, steeds voor wijzigingen in de aardrijkskundige vormen en bodemstructuren. Over het algemeen kalfde de westkant van het eiland af. Het oude Westcapel werd door de zee verslonden. De strandwallen verplaatsten zich daar steeds meer in oostelijke richting.

Aan de andere kant van het eiland gebeurde het tegenovergestelde; het duingebied werd steeds breder. Oostkapelle kwam daarvoor op grotere afstand van de zee te liggen. Een brede duingordel van Domburg tot aan Vrouwenpolder, het Breezand, beschermde daar het eiland tegen de zee. De gordel sloot aan op een brede, gedeeltelijk landinwaarts lopende kreekruig, een ideale

plaats voor bewoning. Daar lag het dorp Oostkapelle, het latere Oostkapelle. Ongetwijfeld zal het dorp in de Romeinse tijd meegeprofiteerd hebben van de in de nabijheid liggende handel- en visserijbedrijvende smalstad Domburg.

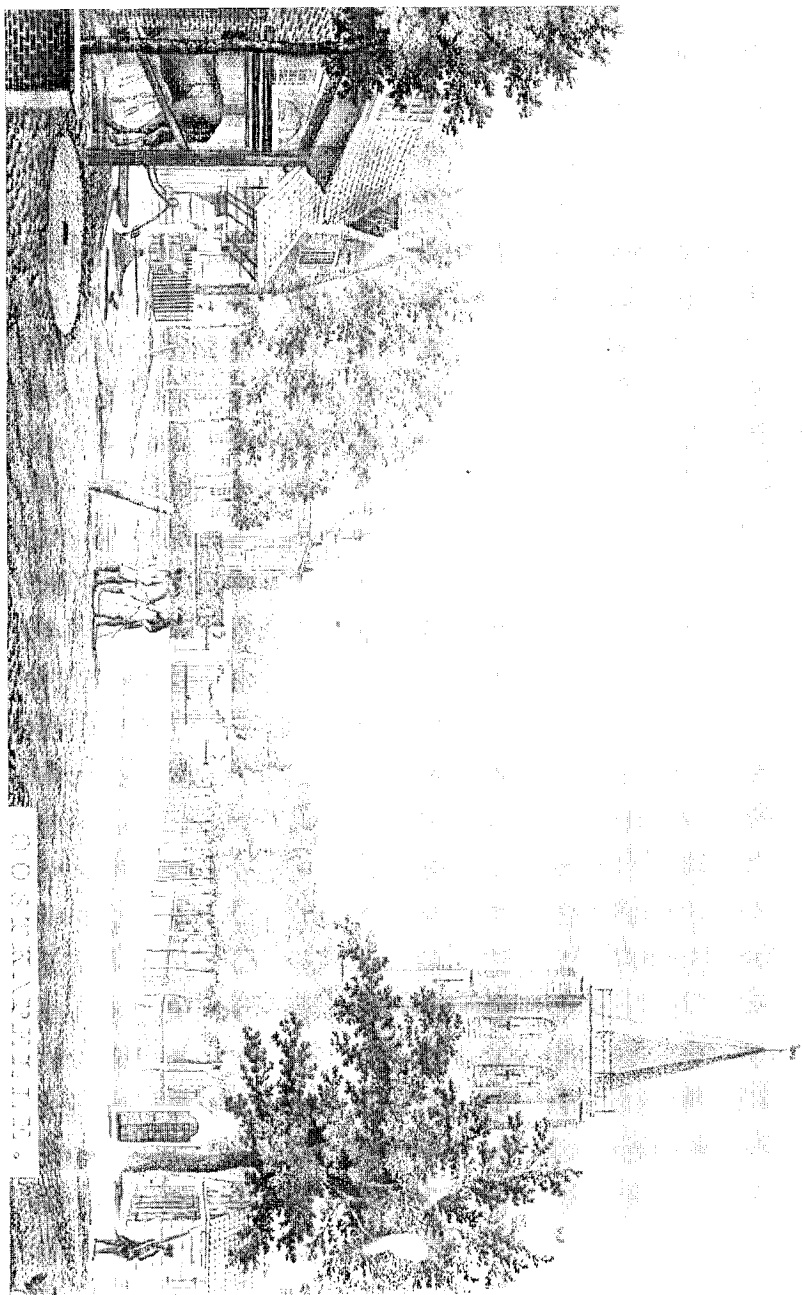
Uit de oude stukken blijkt dat Oostkapelle al voor 1060 een eigen kerk bezat, die gewijd was aan Sint Willibrordus. Dit was een van de vijf Walcherse moederkerken. Tot haar behoorden toen de kerken van Oost-Domburg, Mariekerke, Poppendamme, Grijskerke, Serooskerke, Vrouwenpolder en Campen op Noord-Beveland. Dit wijst op een kerk en een nederzetting van behoorlijke betekenis. In betrekkelijk korte tijd na de eerste evangelieprediking op Walcheren blijkt hier al een aanzienlijke kerkgemeenschap te zijn gevestigd. De naam Oost-capel kan erop duiden dat er, voordat de kerk gesticht werd, een kapel gestaan heeft, behorend tot de kerk van Domburg. Zo kunnen zowel Oost- als Westkapelle vanuit Oud-Domburg verwijzingen zijn naar een daar gelegen kapel. Overigens stelde prof. Hendrikse in 1992 met vrij grote zekerheid vast dat de kerken van Oost- en Westkapelle zijn ontstaan als dochters van de Sint Maartenskerk van Middelburg. De Sint Maartenskerk werd in later tijd, omstreeks 1100, gesplitst in de Noordmonster (Hofplein) en de Westmonster (Markt)¹⁾.

Tirion beschrijft Oostkapelle als een van de fraaiste dorpen en grootste heerlijkheden op Walcheren²⁾. In 1199 schonk graaf Dirk VII 250 gemeten grond gelegen bij Oostkapelle aan de abdij van Rijsburg in de omgeving van Leiden. De abdij bouwde op die grond een huis dat de naam van de abdij kreeg, Huis Rijsburg. Door meerdere schenkingen groeide het bezit van Rijsburg in Zeeland. Er werd zelfs een rentmeester aangesteld, die het hof bewoonde om de bezittingen te beheren. Het huis Rijsburg werd ook wel het Zwarte Monnikenhof genoemd.

Kasteel Westhove

Ook de abdij van Middelburg kocht grond bij Oostkapelle en bouwde daarop het kasteel Westhove. Het is niet helemaal zeker hoe en wanneer Westhove ontstaan is. Volgens de overlevering zou er ongeveer halverwege de negende eeuw een aarden vestingwal zijn aangelegd ter verdediging tegen de Noormannen. Deze werd enkele honderden meters binnen de duinenrij gebouwd aan de noordkust van het eiland. Het is niet te achterhalen hoe deze vesting zich ontwikkelde. Zeker is dat aan het eind van de dertiende eeuw de versterking of de grond waarop

Huis en toren te Oostkapelle.

deze had gestaan, werd gekocht door de abt van de Middelburgse abdij. Hij liet daar ten dienste van de abdij een kasteel bouwen. In het kasteel werden zowel burgerlijke als kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders ontvangen. Zo moeten Floris V, Karel de Stoute, Philips de Schone, Karel V en vele anderen er gelogeed hebben. De abdij van Middelburg kreeg meer bezittingen in de omgeving zodat ook de macht van de geestelijkheid zich op burgerlijk gebied uitbreidde. De abt van Middelburg werd ambachtsheer van Oostkapelle. In 1566, tijdens de onlusten en de beeldenstorm in Middelburg, trok de Middelburgse abt Nicolaas de Castro, zich terug in het kasteel, waar toen nog een Spaanse bezetting lag.

De Manteling

In dezelfde omgeving werden meerdere buitenplaatsen en lusthoven gebouwd. Het duingebied werd aangeplant, zodat de gebouwen in de luwte kwamen te liggen. De omgeving kreeg toen de naam: De Manteling. 'Geen Heerlykheid in gantsch Walcheren is met zoo veele deftige Heeren Lusthoven voorzien als deeze' aldus Tirion¹⁾.

1) Hendrikse. Walcheren nederzettingsgeschiedenis in fragmenten.

2) en 3) Tirion. Tegenwoordige staat der Verenigde Nederlanden; Behelzende eene beschrijving van Zeeland.

2. Kerkelijke ontwikkeling

Toen keizer Constantijn in het jaar 313 het christendom als staatsgodsdienst erkende, schaarden velen zich onder de banier van de christelijke kerk. Veelal ging het dan om uiterlijke en zelfzuchtige redenen; zodra er weer vervolging kwam, vielen velen af. Meer en meer viel de kerk in handen van een door haarzelf ingestelde geestelijke macht, de clerus, met aan het hoofd daarvan een bisschop. De clerus voerde als een afzonderlijke stand heerschappij over de kudde van Christus. Dit leidde er toe dat uiteindelijk de bisschop van Rome alle macht in de kerk voor zich opeiste. De Paus, papa of vader, van Rome trad op als plaatsvervanger van Christus op de aarde. Niet meer voor Koning Jezus, maar voor hem zou alle knie zich moeten buigen. Zo werd het huis van God een diensthuis. Sion kwam in de banden. De waarheid werd verduisterd, het Woord van God gebonden en de leer vervalst. De kerkelijke eredienst werd meer en meer een cultus van pracht en praal zonder wezenlijke inhoud. De bediening van het Woord werd naar de achtergrond geplaatst. Vergeving van zonden werd een bemiddelende zaak van de priesters; genade werd koopwaar! Heilig verklaarde mensen werden als middelaars in Christus' plaats gezet. Het goud van de eerste pinkstergemeente verdonkerde. Ketterijen verdrongen de zuivere leer. De Geest werd geblust. De grootste vijand van de Kerk bleek de geestelijkheid te zijn, de clerus. De geschiedenis herhaalde zich. Een nieuw Sanhedrin stond op tegen Christus en Zijn gemeente. De strijd tussen het vrouwenzaad en het slangenzaad laaide weer op. De kerk die zich intussen ontplooid had tot een gigantische macht op aarde miskende en verloochende haar Koning en sloot Zijn Woord toe.

Reformatie

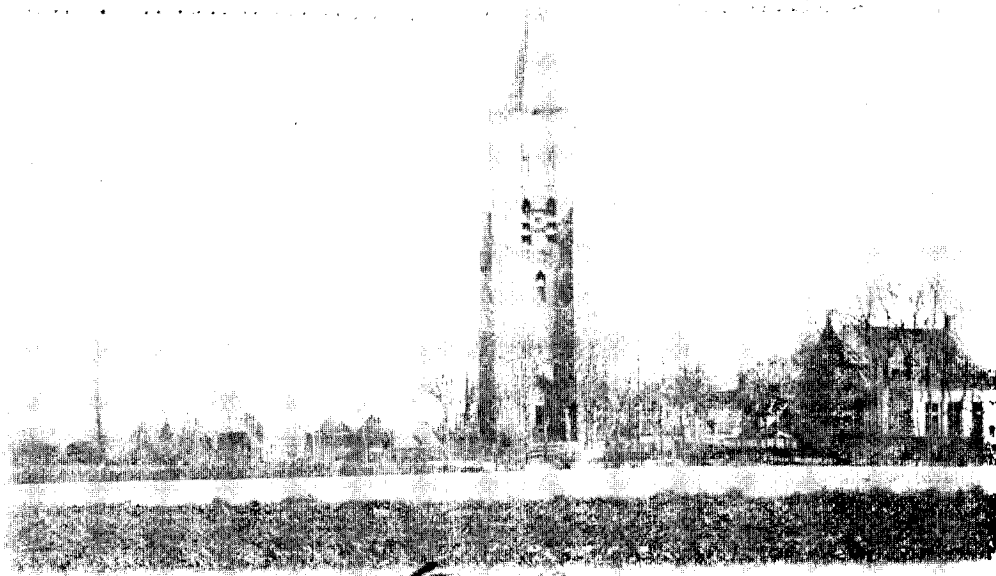
God Zelf bracht een Reformatie van Zijn Kerk tot stand. In het donker van de tijden verlichtte Hij mensen met het licht van Zijn Geest. Zij gingen de toestand van de Kerk inzien en sloegen alarm. Hun namen zijn ons bekend: Johannes Hus, John Wicklif, Maarten Luther, Johannes Calvijn, Ulrich Zwingli en anderen. Zij

riepen de gedeformeerde Kerk op tot reformatie. Een langdurige strijd ontbrandde. Weer vloede het bloed van de martelaren. De ware Kerk ging de brandstapel op, hield zich schuil of vluchtte naar het buitenland en de valse kerk leek te triomferen. En toch zou uit deze grote verdrukking een bloeiende Kerk ontstaan, als een Godswonder. Luther vanuit Duitsland, en meer nog Calvijn vanuit Zwitserland, hebben in Gods kracht de Nederlandse Kerk teruggevoerd naar de ware bijbelse grondslag. Leerlingen van Calvijn bewerkten de zuidelijke Nederlanden en stichtten daar protestantse gemeenten. Dit was echter tegen de zin van de heersende Roomse Kerk. Ook het burgerlijk gezag kon geen verdeeldheid verdragen. Zowel Karel V als zijn opvolger Philips II duldden geen nieuwe leer.

In 1561 liet de landvoogdes Margaretha van Parma in het kasteel te Doornik een groep mensen samenkomen om te bezien hoe de Hervorming het beste bestreden kon worden. In de nacht werd een pakketje over de kasteelmuur geworpen. De inhoud van het pakket bleek een verantwoording van de gereformeerden te zijn, een geloofsbelijdenis, met een open brief aan Philips II. Een beroep op de rechtvaardigheid van de koning, een appèl voor vrijheid van godsdienst. Het mocht niet baten. De samensteller van de geloofsbelijdenis, Guido de Bres, moest zijn belijdenis met de dood bekopen. Toch brak het licht door!

Nadat in 1566, tengevolge van de geestelijke verdrukking, een beeldenstorm door ons land trok, zette de hervorming door. Maar tevens betekende dat een vrijheidstrijd tegen de Spaanse onderdrukking. Zo ontworstelden steeds meer steden en dorpen zich aan de kerkelijke en Spaanse overheersing. Ook op Walcheren gloorde het licht van de hervorming.

Voor de scheepvaart dienden destijds de vanaf zee zichtbare torens en kerken als bakens. Zo werd Oostkapelle omschreven als 'ene kerk met een Hoogen en Dikken vierkanten toren¹⁾'. Voor de scheepvaart naar Veere, zo kort voor de havenmond, vormde deze toren een belangrijk baken. De hoge en dikke toren staat nog steeds in volle glorie in het dorp. Deze heeft de eeuwen getrotseerd. De oude kerk, die vermoedelijk als één van de Walcherse moederkerken en bovendien als bezit van de Middelburgse abdij veel groter en fraaier geweest moet zijn dan het huidige gebouw, is echter niet meer te zien. In de tijd van de

Oostkapelle
Ged. uit

De 'Hoogen en Dikken vierkanten toren'.

overgang naar de Reformatie zijn op Walcheren veel verwoestingen aangericht. Vlissingen koos in 1572 al de zijde van de Prins van Oranje. Middelburg bleef nog tot 1574 onder de Spanjaarden. Dat gaf een twee jaar durende strijd op Walcheren. Beide partijen, Geuzen en Spanjaarden trokken plunderend over Walcheren. Ook de Oostkapelse kerk werd daar het slachtoffer van; tijdens het beleg van Middelburg in 1572 werd de kerk verwoest. Na de Hervorming werd voor het houden van de Reformatorische godsdienstoefeningen een houten kerkgebouw aan de toren geplaatst. Lange tijd heeft deze kerk niet bestaan. In 1582 al werd deze door een zware storm, Tempeest genoemd, omver geblazen.

Blijkens geschriften van de regering der stad Veere, waaronder Oostkapelle ressorteerde, werd op 27 augustus 1585 de bouw van een kerk in metselwerk te Oostkapelle aanbesteed²⁾. Spoedig bleek de kerk te klein om alle kerkgangers te kunnen herbergen. In 1610 werd een vergroting uitgevoerd die de kerk op de huidige afmetingen bracht. Dit alles duidt er wel op dat er groei zat in de reformatorische kerk die in de zeventiger jaren van de zestiende eeuw hier ontstond. Die gemeente kreeg in 1579, dus in het jaar waarin de nieuwe houten kerk gereed kwam, haar eerste predikant in de persoon van dominee Johannes de Pourck. De gemeente behoorde tot de classis Walcheren waarvan wij weten

dat die in 1591 de grootste classis in de Verenigde Nederlanden was. In totaal telde de classis 56 gemeenten met 81 predikanten, liggend op Walcheren, Noord-Beveland en in Staats-Vlaanderen.

Nadere Reformatie

De invloeden van de oude Roomse Kerk bleven lang merkbaar in de Reformatorische Kerk. Oude gebruiken en tradities werden vastgehouden of leefden telkens weer op onder de Walcherse bevolking. De zondag werd bij uitstek een dag van vermaak met in de morgen een kerkdienst. Het herbergbezoek nam, vooral ook op de zondag, hand over hand toe. De kerkenraad van Oostkapelle beklaagde zich in een classicaal verslag over de 'dorhey, magerhey en weinigh doorbreckinge van het geestelijcke leven, hoewel er nog weinige sijn van welcke wij vertrouwen, dat sij den Heere met een teeder herte in opregtigheyt soucken te vreesen, die in den Heere onse blydschap en croone syn³⁾.

Dus er was nog een overblijfsel. De Kerk zou stand houden al ging het ook door het duister heen. Evenals voor de Reformatie werden ook nu weer waarschuwend stemmen gehoord. In de Zeeuwse gewesten waren dat Herman Faukelius, Willem Teellinck, Godefrides Udemans, Jodocus van Lodenstein, Bernardus Smytegelt en anderen, de nadere reformatoren. Zij riepen op tot mijding van werelds vermaak en heiliging van de levenswandel. Maar het verval, de liberalisering van de kerk, zette door. De tijd van de Verlichting brak aan. Velen wantrouwden de vernieuwingsdrang in de kerk. Er ontstond een steeds grotere onrust onder hen die het goede voor de kerk zochten, hen die het om de eer van de Koning van de Kerk ging.

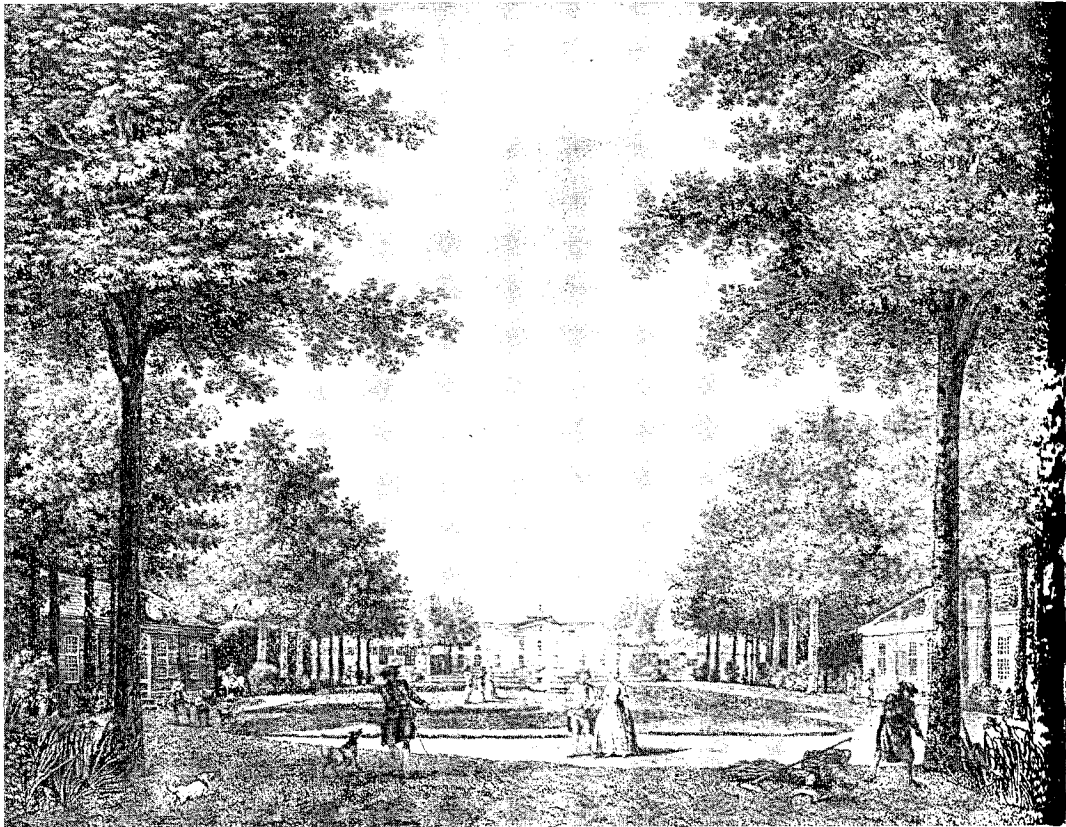
Afscheiding

De invoering van nieuwe psalmen, gezangen en reglementen en het opdringen van vrijzinnig-liberale gedachten gaven uiteindelijk de doorslag. De predikanten De Cock, Brummelkamp, Scholte en anderen gaven zich niet zo maar gewonnen, zij verdedigden de Gereformeerde leer in de vaderlandse kerk. Zij kregen geen gehoor. Integendeel! Zij werden beschuldigd van kerkscheuring en kwamen buiten de kerk te staan. Een deel van de bevolking zocht naar de zuivere prediking en kon zich niet vinden in de nieuwe vrijzinnige leer waarin de deugd van de mens werd aan-geprezen als zaligmakend en de genade miskend werd. Toch bleven in de vaderlandse kerk ook nog predikanten de waarheid verkondigen. Zij waren wel sterk in de minderheid. Door de

Afscheiding werd geen nieuwe Kerk gesticht, maar de Gereformeerde leer van de oude kerk gehandhaafd. Zo werd de afgescheiden kerk een voortzetting van de Kerk van de Reformatie, de Hervormde Kerk.

Afscheiding op Walcheren

Ook op Walcheren werd het ongenoegen over het kerkbestuur merkbaar. Gevolg was dat ook hier kerkdiensten werden gehouden buiten de vaderlandse kerk om, een uit de nood geboren situatie. Dominee HuiBERT Jacobus Budding van Biggekerke bracht in die gemeente een schriftuurlijk-bevindelijke prediking en ging niet mee met de tijdgeest. Hij verzette zich daartegen en kwam in 1836 buiten de Hervormde Kerk te staan. Hij ging voor in een landbouwschuur in Biggekerke en op veel meer plaatsen

Sint Jan ten Heere.

in Zeeland⁴⁾. Zo ook op de buitenplaats Sint Jan ten Heere tussen Westkapelle en Aagtekerke, gelegen op het grondgebied van Domburg. Op deze plaats had voorheen een vrouwenklooster van de Johaniterorde gestaan. Het klooster deed dienst als een soort verzorgings- of ziekenhuis. Na de Reformatie werd het klooster met andere kerkelijke bezittingen verkocht. Na die tijd werd het klooster verbouwd of omgebouwd tot een heerlijke buitenplaats. Verscheidene rijke families hadden in de loop van de jaren door vererving of koop het buiten in hun bezit. In de tijd van de Afscheiding was het in het bezit van Jonkheer Willem Versluijs. Hij stelde ruimte in zijn gebouwen beschikbaar aan de Afscheidenen voor het houden van hun godsdienstoefeningen. Hier preekte ook ds. Budding uit Biggekerke. Ook Johan Willem Vijgeboom, die in 1822 reeds in het Zeeuws-Vlaamse Axel en ook wel buiten Zeeland godsdienstoefeningen hield, en daarom wel de voorloper van de Afscheiding wordt genoemd, preekte hier.

Het herenhuis van Jbr. Versluijs in Middelburg.

Aangezien de Afscheidenen zich niet hielden aan de wettige, nog uit de Franse tijd afkomstige wetgeving die bepaalde dat men met meer dan twintig personen niet mocht samenkomen, werden zij regelmatig beboet en ook wel gevangen gezet. Alle boeten die opgelegd werden aan Budding, Vijgeboom en Jonkheer Versluijs werden door laatstgenoemde betaald. Ook in Middelburg schied hij gelegenheid voor samenkomsten van de Afscheidenen. Daar werden eerst bijeenkomsten gehouden in de zogenaamde 'Chineze tuin'. Dit was een uitspanning⁵⁾ even buiten de Langevielepoort en stadsvesten op Koudekerks grondgebied. Later werd één van de fraaiste herenhuizen in de Middelburgse Lange Delft⁶⁾, ook eigendom van Versluijs, beschikbaar gesteld voor godsdienstige bijeenkomsten. Zo zien we dus dat op Walcheren op verschillende plaatsen door de Afscheidenen werd vergaderd.

Ledeboerianen

Intussen was in 1840 de Benthuizenze predikant L.G.C. Ledeboer na zijn protesterende daad van wegwerping en begraving van de gezangen en reglementen uit zijn ambt gezet. Ook hij kwam naar Walcheren en vond in de Afscheiden gemeente medelijders, medezuchters en medestanders. Hij preekte in hun diensten. De 'Gereformeerde Gemeente Jesu Christi vergaderd tot Sint Jan ten Heere', zoals de toenmalige benaming was, conformeerde zich geheel aan Ledeboer. Een ander deel van de Afscheidenen had zich door de vrijheidsaanvraag⁷⁾ aan de koning van de oorspronkelijke Afscheidenen losgemaakt.

Zij bestonden voort onder de benaming Christelijke Gereformeerde Gemeenten. In Middelburg, Meliskerke en Serooskerke vond men die gemeenten. Zij verenigden zich in 1892 met de uit de Doleantie ontstane Nederduits Gereformeerde Gemeenten en manifesteerden zich van toen af onder de naam 'Gereformeerde Kerken in Nederland'.

De gemeenten die ds. Ledeboer volgden in zijn afwijzing van vrijheidsaanvraag en waarin hij bleef voorgaan, kregen ter onderscheiding de naam 'Ledeboeriaanse' gemeenten. Zij kwamen samen in Aagtekerke en Middelburg, nog steeds in de door Jonkheer Versluijs beschikbaar gestelde ruimtes.

In 1875 overleed de weldoener van de Ledeboerianen. Het herenhuis aan de Lange Delft in Middelburg met kerkzaal en bijbehorende grond en gebouwen werd bij testamentaire beschikking

aan de Gereformeerde Gemeente van Middelburg vermaakt. Aan de armen van de gemeente werd f 5000,- overgemaakt. Deze erfenis werd door de gemeente aanvaard. De buitenplaats Sint Jan ten Heere werd echter op last van de erfgenamen afgebroken. Daar verloor men dus de vergaderplaats voor de Walcherse streekgemeente. Daar moest een oplossing voor gevonden worden. Die vond men in de bouw van een nieuwe kerk in Aagtekerke. De nog goed bruikbare materialen van het afgebroken Sint Jan ten Heere werden gebruikt voor de bouw van de kerk.

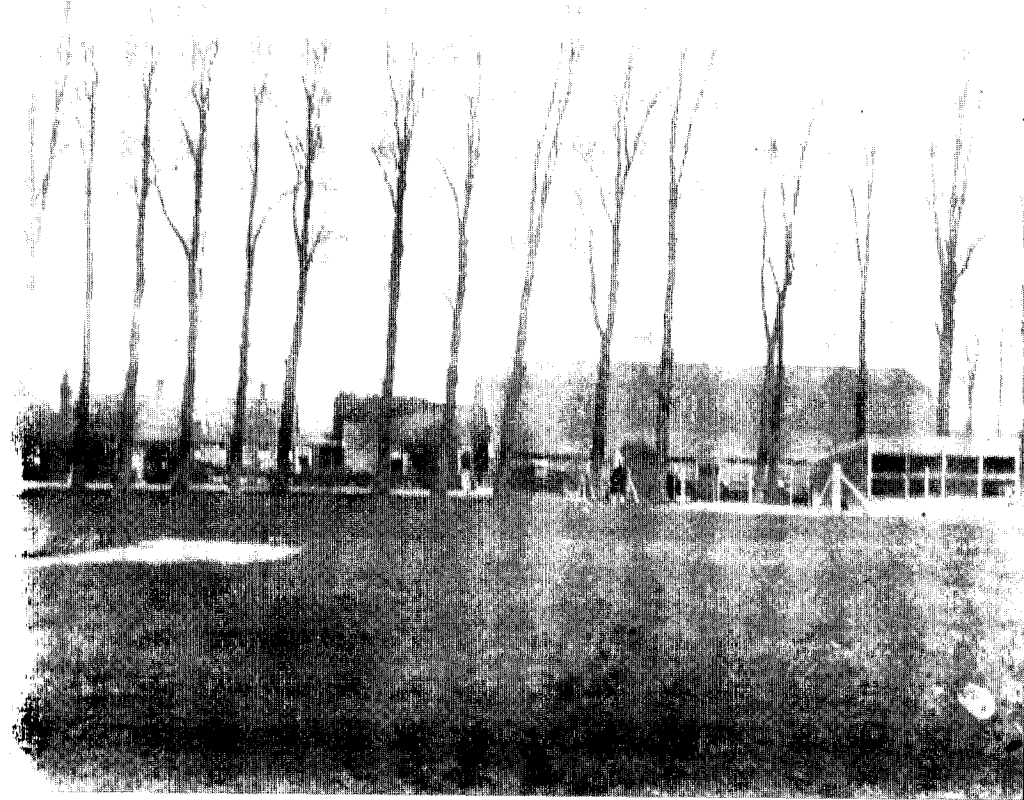
- 1) Tirion. Tegenwoordige staat der Verenigde Nederlanden; Behelzende eene beschrijving van Zeeland.
- 2) en 3) Kestelo, Oostkapelle in woord en beeld.
- 4) Dekker, Huibert Jacobus Budding en zijn gemeenten in Zeeland.
- 5) Een uitspanning was een gelegenheid waar reizigers konden rusten en de paarden 'uitgespannen' en gevoerd werden.
- 6) Later was in dat gebouw de Provinciale bibliotheek gevestigd. Bij het bombardement op 10 mei 1940 bleef alleen de voorgevel overeind staan. Een fragment daarvan is geplaatst in de hal van de nieuwe Ter Hoogkerk van Middelburg-Centrum.
- 7) Met de vrijheidsaanvraag richtte men zich met een verzoek om erkenning tot de koning. Ledeboerianen en Kruisgezinden erkenden de koning niet als gezaghebber in de kerk en weigerden daarom vrijheid aan te vragen.

3. David Janse

In alle dorpen en steden op Walcheren had de Afscheiding ahang. De tegenwerking van het kerkelijk bestuur en burgerlijke overheid was echter zo groot dat velen lange tijd weifelden om de grote stap van de overgang te maken. Regelmatig werden door de gemeenteveldwachters de namen van deelnemers aan Afscheiden bijeenkomsten geregistreerd. Degenen die een gebouw ter beschikking stelden en de predikers werden beboet. Uit Oostkapelle is bekend dat een zekere daar wonende Boudewijn Schreijenberg zich in september 1836 al van de Hervormde Kerk afscheidde. Blijkens de kerkenraadsnotulen van 5 december 1852 moeten er telkens weer namen van de kansel afgelezen worden van mensen die zich aan de Hervormde Kerk onttrokken wegens overgang naar de Afscheidenen. Anderen bleven langer zoeken naar een goede prediking. Dat weten we ook van de Oostkapelse jongeman David Janse.

Familie

David werd op 4 november 1828 geboren als tiende kind in het gezin van Jan Cornelis Janse en Jannetje Huijsman. Het gezin Janse bewoonde het 'Groot Middenhof' in Oostkapelle. Op de plaats waar, bij de geboorte van David, de boerderij stond werd in 1755 een buitenplaats gebouwd door Mr. Kornelius van der Helm Boddaert, schepen en raad van de stad Middelburg. In 1799 werd de buitenplaats verkocht aan Leonardus Cornelius Gregorie van Veere met een opstand van ongeveer 4500 olmen, linden en andere bomen, een speelhof en visrijke vijvers. Blijkbaar was de buitenplaats toen al in verval. In 1804 werd de plaats verkocht aan Willem Jacobse Verhage uit Boudewijnskerke. Verhage sloopte een groot gedeelte en verbouwde het restant om tot boerderij. In 1818 kwam de boerderij Groot Middenhof door koop in het bezit van Jan Cornelis Janse. David Janse schreef later zelf: 'Mijn geboorteplaats was een schoon gelegen boerenhofstede 'Groot Middenhof' dicht bij het dorp Oostkapelle in het eiland Walcheren'. Over zijn afstamming schreef hij in een brief: 'Van Vaders zijde ben ik uit Franschen bloede, door vluchten om des

Het 'Groot Middenhof' in Oostkapelle, geboorteplaats van David Janse.

geloofs wille, waarschijnlijk met de opheffing van het edict van Nantes omstreeks het jaar 1685 en op dien tijd te Vlissingen aangekomen. De oorspronkelijke naam werd uitgesproken Raimsté, doch hoe hij geschreven werd, is mij niet bekend. Deze gevluchte voorvader heeft één zoon gehad en werd genoemd Jan Hendrikz. Deze won elf kinderen en bracht den toenaam zijner kinderen op zijn voornaam, 't welk wel met toestemming der regeering geschied zal zijn. Van toen af is de naam van Janse tot heden toe in het eiland Wacheren en elders verspreid. Dit is de afkomst van de zijde mijns vaders; Psalm 22 laatste zangvers in de oude berijming, mocht dat bevestigd zijn! Van moeders zijde een echte Nederlandsche naam, n.l. Huijsman naar de land- en huislieden'. David werd gedoopt in de plaatselijke Hervormde Kerk door dominee Johannes Greve. Naar goed familiegebruik had hij met de naam Gilles gedoopt moeten worden. De vader gaf echter de voorkeur aan de naam David. David had als kind al veel behoefte aan geestelijk voedsel. Zijn moeder onderwees hem in het vragenboekje van Borstius. De Bijbel had voor hem veel